

VI. Miscellanea.

VI Zjazd prawników i ekonomistów polskich.

W ciągu trzech dni 21, 22 i 23 maja 1920 r. odbywał się w Warszawie szósty z, kolei, a pierwszy we wskrzeszonej Polsce Zjazd Prawników i Ekonomistów Polskich. Obrady zjazdowe zajął dłuższem przemówieniem w sali Filharmonii prof. dr. Antoni Kostanecki. Przemawiali dalej pp.: podsekretarz stanu W. Wróblewski w imieniu prezydenta ministrów, minister Hebdzyński, minister Antoni Olszewski, szef sekcji szkół wyższych w Ministerium. Oświecenia A. Wrzosek, prezydent m. Warszawy Drzewiecki, delegat uniwersytetu Jagiellońskiego prof. Rostworowski, uniwersytetu Lwowskiego — prof. Doliński (równocześnie jako przedstawiciel Tow. prawniczego), uniwersytetu poznańskiego — prof. Peretiatkowicz, uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie — prof. Zawadzki, oraz w imieniu wydziału prawnego tegoż uniwersytetu — dziekan A. Parczewski, uniwersytetu warszawskiego — rektor dr. Stanisław Thugutt, prezes Sądu Najwyższego Fr. Nowodworski imieniem tegoż Sądu, mec. Henryk Konic w im. Tow. Naukowego w Warszawie i Naczelnej Rady Adwokackiej jako jej prezes, Marjan Kiniorski w imieniu Związku Ziemian i Centr. Tow. Rolniczego, poseł Andrzej Wierzbicki w imieniu Centr. Związku Handlu, Przemysłu, Finansów i Górnictwa,

Regulamin Zjazdu odczytał p. Stefan Dziewulski. Do prezydium Zjazdu powołani zostali: prezes — prof. Ernest Till, wiceprezes — prof. Fr. Bujak; St. Bukowiecki, prof. Józef Buzek, Ludwik Czaplą, Ludwik Cichowicz, poseł prof. St. Głębiński; prof. Ludwik Krzywicki, dziekan Alfons Parczewski, prof. Henryk Radziżewski, Adolf Suligowski i prof. Fryderyk Zoll.

Życzenia owocnej pracy nadesłał Zjazdowi między innymi i Naczelnik Państwa.

Program prac Zjazdu był następujący:

Sekcje prawne: Zagadnienie kodyfikacji praw ziem polskich (prazes Prokuratorii Generalnej Stanisław Bukowiecki. Ogólne posiedzenie sekcji prawnych: Zagadnienia konstytucji polskiej (prof.

Edward Dubanowicz i profesor Antoni Peretiatkowicz). — Zasady spadkobrania (adwokat Henryk Konic i prof. Wróblewski). Sekcja prawa publicznego: Ujednostajnienie ustroju polskich władz administracyjnych (prof. Józef Buzek). Sekcja prawa cywilnego: O systemie nowego kodeksu cywilnego polskiego (prof. Gołąb, adwokat L. Domański i prof. Parczewski). Sekcja prawa karnego: O kodyfikacji t. zw. wykroczeń policyjnych (dziekan Makarewicz i prof. E. St. Rappaport). Pierwiastek państwowo i ludowy w sądzie karnym (sędzia A. Mogilnicki). Sekcja prawa publicznego: Naczelne zasady sądownictwa administracyjnego (prof. Jarra). O pojęciu i istocie obywatelstwa (prof. Cybichowski). Sprawa podziału studjum prawa w Polsce na dwie grupy: prawniczą i ekonomiczno-polityczną (prof. Hilarowicz). Sekcja prawa cywilnego: O prawie międzynarodowym prywatnym polskim i polskim prawie międzydzielnicowemi (prof. Zoll). Sekcja prawa karnego: Psychopatryczne podstawy kary śmierci (prof. Wacław Makowski). Ogólne posiedzenie sekcji prawnych: Zasady organizacji sądownictwa (prof. Stefko). Ujednostajnienie polskie słownictwa prawniczego (prokurator Jakób Glass).

Posiedzenie połączonych sekcji prawnych i ekonomicznych: Dawne prawo polskie a zadania komisji kodyfikacyjnej (prof. Dąbowski).

Przyszłość gospodarcza zjednoczonych ziem polskich (red. Stefan Dziewulski).

Oprócz tego zgłoszono następujące referaty, które były przedstawione Zjazdowi: Nowe dowody w sprawach cywilnych w drugiej instancji sądowej" (Atanazy Bardzki). „Zwyczaj, jako jedno ze źródeł prawa" (Stanisław Bzowski). „Wychowanie obywatelskie w szkole" (Antoni Dziędzielewicz). „Zasady jednolitej organizacji adwokatury w Polsce i projekt statutu adwokackiego" (Antoni Dziędzielewicz). „Prawo o ochronie lokatorów" (Stanisław Kijeński). „O przysiędze, jako dowodzie w procesie cywilnym" (Bolesław Rotwand). „Umiejdzynarodowienie Wisły" (Bohdan Winiarski).

Sekcje ekonomiczne:

Ogólne posiedzenie sekcji ekonomicznych: Referaty.pp. St. A. Kempnera, A. Szczepańskiego i prof. E. Strasburgera o wynikach obrad sekcyjnych i uchwały. . . •

Referaty, które były wygłoszone w sekcjach :

Sekcja teorii i ekonomji:

1) „O jednalitości w naukach ekonomicznych i ścisłych" (prof. Artur Benis). 2) „Polska manka ekonomiki" (Zofja Daszyńska-Golińska). 3) Nauczanie ekonomji" (prof. Jan Dmochowski). 4) „Polska myśl ekonomiczna na Wszechnicy Wileńskiej" (Stefan Dziewulski). 5) „Duchowe podstawy produkcji i kapitału" (red. Stanisł. A. Kemp-

ner). 6) „Zwycięstwo liberalnej myśli ekonomicznej” (prof. Adam Krzyżanowski). 7) „Teoria wartości Dawida Ricardo” (Jan Lewiński).

Sekcja polityki ekonomicznej:

1) „Wytyczne polskiej polityki handlowej i przemysłowej” (A. Szczepański). 2) „Znaczenie gospodarcze dzielnic Polski”: a) Królestwo Kongresowe (Stan. Darowski i L. Baczęwski; b) Wielkopolska Stanisław Wachowiak i Adam Rose); c) Małopolska (Rudolf Beres, W. Jarro i W. L. Biegelejsen); d) Kresy (W. Olszewicz). 3) „Cele i środki polskiej polityki gospodarczej w obecnej dobie” (Rogier Battaglia). 4) „Nowe prądy w ubezpieczeniach społecznych” (Konstanty Krzeczkowski). 5) „Administracja pracy w przemyśle” (Adam Pragier). 6) Reformy agrarna jako zagadnienie gospodarcze i socjalne” (Zdzisław Ludkiewicz). 7) „Wpływ wojny na liczbę ludności w Kongresówce” (Edward Grabowski).

Sekcja skarbowa:

1) „Kryzys walutowy w państwach koalicji” (Wac. Fajans). 2) „Złota waluta w świetle wojny” (Henryk Kornreich). 3) „Polityka skarbowa, w okresie wojennym” (Edward Strasburger). 4) „Obecne przesilenie walutowe” (Fr. Szturm de Sztrem). 5) „Regulacja waluty, jako ratunek przedwojennych wartości” (Fr. Sznowski).

Na zjeździe poruszone zostały następujące zasadnicze tezy:

Zagadnienia Konstytucji; prof. Antoni Peretiatkowicz z Poznania, mówiąc o zagadnieniach konstytucji polskiej, dotknął szczególnie dwu punktów: 1) Jedno*- i dwuizbowego ustroju przyszłego sejmu polskiego. 2) Sposobu wyboru Naczelnika Państwa.

Jedynie pierwsza sprawa stała się przedmiotem ożywionych rozpraw. Wnioski referenta, oparte na obszernym materiale porównawczym i na potrzebach budującego się Państwa polskiego, wypadły na korzyść dwuizbowości. W głosowaniu przeważająca większość oświadczyła się za dwuizbowością. Druga część wywodów referenta, dotyczących wyboru Naczelnika Państwa, w których prof. Peretiatkowicz przechylał się na stronę wyboru przez Sejm dwuizbowy, nie zaś przez szerokie rzesze wyborców, była przyjęta przez połączone sekcje prawie bez rozprawy.

Polityka prawodawcza:

Prof. Petrażycki w swym wywodzie historycznym dotknął stanowiska w tej materji szkoły prawa naturalnego, szkoły historycznej, szkoły realistycznej wreszcie szkoły ponownie odzywiającego się choć w zmienionej formie prawa naturalnego.

Zaliczając siebie samego do wyznawców tego ostatniego kierunku referent scharakteryzował poszczególne fazy jego rozwoju na podstawie swych osobistych przeżyć naukowych. Połączone

sekcje prawne nagrodziły wykład prof. Petrażyckiego gorącymi ©klaskami.

Sekcja „prawa karnego.

Posiedzenie zagaił członek komitetu organizacyjnego adw. St. Kijeński. Przewodnictwo objął sędzia Sądu Najwyższego, dr. Ryszard Leżański, sekretarzem był podprokurator sądu okręgowego- Władysław Borowski; prof. dr. E. St. Rappaport wygłosił referat „o kodyfikacji t. zw. wykroczeń policyjnych”. Referent poza poglądami własnymi streścił wykład dziekana Makarewicza, który musiał wyjechać do Lwowa. We wniosku referent zaznacza, że nie jest wskazana dla pracy kodyfikacyjnej w Polsce droga konsekwentnie jednostronnego rozstrzygnięcia zagadnienia, będącego- przedmiotem czy to w znaczeniu opracowania ustawy karnej: powszechnej, obejmującej wszystkie czyny karygodne, czy też w znaczeniu opracowania równorzędnie dwu kodeksów karnych; ogólnego, obejmującego występki i wykroczenia, oraz policyjnego, poświęconego t. zw. wykroczeniom policyjnym). Natomiast referent zaleca drogą pośrednią, mianowicie w kodeksie karnym ogólnym, zawrzeć wszystkie czyny karygodne cięższe i lżejsze (zbrodnie i występki), mające charakter pogwałceń dobra ogółu lub jednostki, za które żadne skazanie nastąpić może nie inaczej, jak tylko na zasadzie przepisów kodeksowych ogólnych. W kodeksie karnym policyjnym zawrzeć czyny karygodnie najlżejsze, o cechach bagatel- nego wykroczenia przeciw poszczególnym, zakazom lub nakazom: władz administracyjnych, za które skazanie mogłoby nastąpić na zasadzie przepisów kodeksowych policyjnych’. Wyodrębnienie trzeciej kategorii ogólnej czynów karygodnych: „wykroczeń”, należy zaniechać. Wkońcu referent, dr. E. S. Rappaport, podkreślił ważność właściwego zorganizowania sądów administracyjnych oraz poddał pod głosowanie dwa pytania:

1) czy sprawy o wykroczenia policyjne, objęte kodeksem karnym policyjnym, powierzyć rozpoznaniu poszczególnych władz administracyjnych. Większość oświadczyła się za powierzeniem tych spraw władzom policyjnym;

2) czy sprawy o wykroczenia policyjne, objęte kodeksem karnym policyjnym, powierzyć orzecznictwu władz administracyjnych w drodze Własnych instytucyj, czy też z; prawem odwoływania się do postępowania sądowego? Oświadczone się za odwoływaniem się do postępowania sądowego-.

Sędzia Sądu Najwyższego, dr. Aleksander Mogilnicki, wygłosił referat p. t. „Pierwiastek państwowy i ludowy w sądzie karnym”. Szerokie to zagadnienie referent ograniczył do jednej tezy zasadni- szej, mianowicie: czy istnienie sądów przysięgłych jest gwarancją konstytucyjną, czy też są one tylko jedną z; form wymiaru sprawie-

dliwości wobec tego, czy przepis o sądach przysięgłych należy włączyć do konstytucji, czy też tylko do ustawy o ustroju sądownictwa? Referent wyjaśnił, że w myśl § 24 projektu komisji konstytucyjnej, sędziowie są wyłączeni z hierarchii urzędniczej. Według tegoż projektu nikt nie będzie miał władzy nad sądem, którego absolutna niezależność będzie całkowicie zagwarantowana. Następnie referent: zwalcza pogląd, aby 12 obywateli mogło reprezentować mądrość ludu: Do konstytucji winna być wniesiona zasada, aby na czci, wolności i nawet gardle obywateli, nikt nie uczył się prawa, zaprzeczając, aby sąd przysięgłych był gwarancją polityczną, Dr. Mogilnicki wyraził zdanie, iż wzmianka o nim: nie powinna się znaleźć w konstytucji. Przystąpiono do głosowania. Za wniesieniem przepisu o sądach przysięgłych do konstytucji oświadczone się większością 1 głosu (7 na 6, reszta wstrzymała: się od głosowania); po ogłoszeniu wyniku głosowania referent zaznaczył, iż u nas najdonioślejsze zagadnienia bywają rozstrzygane większością 1 głosu... Prof. Wacław Makowski mówił o psychopatycznych podstawach kary śmierci. Bez dyskusji przyjęto wniosek referenta, aby kara, śmierci aie weszła do kodeksu karnego ogólnego.

Sekcja prawa cywilnego.

Sekcja prawa cywilnego pod przewodnictwem pp. Ludwika Cichowicza i Henryka Konica wyraziła następujące zapatrywania: w sprawie zaprowadzenia jednolitego prawa cywilnego w całej Polsce (na wniosek prof. Gołęba z Krakowa): 1) Nie należy ustaw cywilnych, istniejących w jednej dzielnicy, narzucać innym dzielnicom ryczałtowo i bez zastrzeżeń. 2) Nowy kodeks cywilny polski ma być zbudowany na podstawach samodzielnych, zgodnie z istotnymi potrzebami narodu. Na wniosek sędziego Bujaka z Warszawy: 3) Pożądane jest skodyfikowanie prawa cywilnego w możliwie krótkim czasie, jednak: bez ujemy dla gruntowności i pogłębienia prac ustawodawczych. Na wniosek Adw. H. Konica z Warszawy: 4) Przy opracowaniu nowego kodeksu cywilnego polskiego należy uwzględnić uwagi, zawarte w referacie prof. A. Parczewskiego z Wilna. W sprawie zaprowadzenia w Polsce jednolitego prawa prywatnego międzynarodowego i międzydzielnicowego, na wniosek prof. Zolla z Krakowa: Zjazd uważa za rzecz bardzo pilną wprowadzenie w Polsce jednolitego prawa prywatnego międzynarodowego i międzydzielnicowego.

Sądy Handlowe.

Przyjęto wniosek prof. Petrażyckiego iż wskazane jest wprowadzenie specjalnych sądów handlowych lub specjalnych wydziałów albo też kompletów handlowych w sądach ogólnych z udziałem przedstawicieli kół przemysłowo-handlowych.

Sekcja prawa publicznego.

Po referacie prof. Józefa Buzka o ujednostajnieniu ustroju polskich władz administracyjnych, bardzo wyczerpującym, powzięto uchwały następujące: Do ujednostajnienia ustroju administracyjnego Rzeczypospolitej Polskiej należy dążyć: 1) przez scentralizowanie administracji państwowej; 2) przez organicznie połączenie władz państwowych i władz wyższych związków komunalnych; 3) przez możliwe jak najdalej idące zespolenie organów administracji państwowej we wszystkich instancjach, podlegających władzom centralnym; 4) przez przekazanie decyzji w sprawach ważniejszych administracji państwowej, ustawami oznaczonych, wydziałom samorządowym, uchwalającym pod przewodnictwem naczelnika odpowiedniej władzy państw.; 5) przez ograniczanie toku instancji w ten sposób, iż prawo odwołania ma przysługiwać w (zasadzie tylko jednej wyższej instancji; 6) przez wprowadzenie samoistnego sądownictwa dla spraw prawa publiczn., orzekającego o legalności aktów administr., specjalnie w ustawach wyszczególnionych; 7) przez przeprowadzenie zasady, iż od orzeczeń karnych, wydanych przez pierwsze instancje administracyjne, będzie służyło stronom prawo odwołania się do sądu, oznaczonego w ustawie; 8) przez przekazanie prawa wykonywania nadzoru państwowego w zasadzie ciałom samorządowym wyższego stopnia, względnie sądowni administracyjnemu. Wreszcie uchwalił zjazd: Ujednostajnienie ustroju samorządu i ustroju administracji miejscowej powinno się odbywać stopniowo w miarę wyrównania się różnic istniejących w różnych częściach państwa co do stopnia oświaty i co do rozwoju społecznego i politycznego ludności. Zasadzie ujednostajnienia administracji miejscowej nie należy w szczególności poświęcać instytucji praktycznie dobrych, dostosowanych do warunków miejscowych i potrzeb ludności.

Po wysłuchaniu referatu adw. H. Konica z Warszawy i referatu prof. Wróblewskiego z Krakowa, zjazd przyjął w prawie o spadkobranii zasady następujące: Krewni boczni dalsi, niż 4-go stopnia nie dziedziczą. Pozostały przy życiu małżonek w zbiegu z dziećmi lub krewnymi ma prawo do połowy majątku. Pozostały mąż lub żona w zbiegu z dziećmi z poprzednich małżeństw mają prawo do $\frac{1}{4}$ części majątku na własność. Dziecko nieślubne ma równe prawo z dziećmi ślubnymi po matce i jej krewnych, prócz tego dziedziczy po ojcu i jego krewnych, o ile jest przyznane przez ojca dobrowolnie lub sądownie. W braku wstępnych, zstępnych oraz krewnych do 4-go stopnia, żony lub męża oraz dzieci nieślubnych, majątek przechodzi na państwo.

Ta ostatnia uchwała zapadła wbrew wnioskom referentów, którzy żądali w tych przypadkach przejścia majątku na rzecz gminy.

Prokurator Jakób Glass, mówił o ważnej sprawie ujednostajnienia polskiego słownictwa prawniczego..

W myśl dezyderatu referenta obrano komisję, w celu ujednostajnienia terminologii prawniczej, dzisiejsze bowiem słownictwo pełne jest takich barbarizmów dzielnicowych, iż prawnicy z różnych części Polski wzajemnie się nie rozumieją. Do komisji weszło 7 osób, p. p. podprokurator Wł. Borowski, radca Cichowicz z Poznania, prezydent J. Drwęski z Poznania, prokurator Jakób Olais, ad w. Stanisław Kijeński, sędzia Namitkiewicz i dziekan Parczewski.

W sekcji skarbowej po referacie przew. Edwarda Strasburgera, o polityce skarbowej, zapadły uchwały tej treści:

Energiczna i rychła reformai skarbowa jest w Polsce niezbędna.

Konieczną przesłanką tej reformy jest sanacja położenia gospodarczego, które zależy od podniesienia wytwórczości.

Podniesienie wytwórczości jest utrudnione, o ile (przedsiębiorczość prywatna jest nadmiernie skrępowania przez ingerencję organów rządowych i przez daleko posunięty etatyzm.

Inicjatywa prywatna, będąca zawsze ważnym pierwiastkiem twórczym w gospodarstwie społecznym, winna być uszanowana.

Dochody państwowe powinny się opierać przeważnie na podatkach, choćby wielokrotnie zwiększonych, w; daleko' mniejszym stopniu na pożyczkach, w żadnym zaś razie na drukowaniu banknotów.

Do zarządzeń o charakterze czysto skarbowym należą w szczególności: 1) unifikacja prawa skarbowego na obszarze Rzeczypospolitej; 2) osiągnięcie równowagi budżetowej za pomocą bardzo znacznego, podniesienia stopy istniejących podatków przy jaknajszyszbym przesunięciu punktu ciężkości systemu podatkowego z podatków przychodowych na ogólnie dochodowy, oraz przez rozwinięcie podatku od zysków wojennych i jednorazowej daniny majątkowej; 3) stosowanie środków karnych w celu energicznego' ściągania podatków; 4) do czasu oparcia budżetu na podatkach jedynym wyjściem chwilowem jest pożyczka; o ile nie da ona wyników: dodatnich w drodze subskrypcji dobrowolnej, pożyczka winna być przeprowadzona w drodze przymusowej, z pozbawieniem jej prawa zastawu w polskiej krajowej kasie pożyczkowej.

W sprawie waluty.

Po referatach pp.: Wacława Fajansa. z Warszawy, „O kryzysie walutowym w państwach koalicji" i Fr. Szturm de Sztrema — „O obecnym przesileniu walutowym" — zapadła uchwała:

Kurs marki polskiej należy i można podnieść przedewszystkiem przez zwiększoną produkcję, wydamy wywóz nadwyżki wza-

, mian za marki polskie, przez oszczędności w gospodarce państwowej, oraz przez wstrzymanie emisji pieniądza: papierowego bez pokrycia.

Zanim nastąpi wprowadzenie polskiej waluty złotej, trzeba już teraz i w kraju i za granicą przeciwstawić dzikiej spekulacji walutowej organizację zwartą, opartą na całej sieci banków, dla handlu walutami obcemi i dewizami, oraz dla podtrzymania kursu waluty polskiej.

Po referacie prof. Jana Dmochowskiego przyjęto uchwałę:

Pierwszy w Rzeczypospolitej zjazd prawników i ekonomistów polskich, uważając że rozwój mocarstwowego stanowiska i demokratycznego ustroju Polski zależny jest od wszechstronnego i racjonalnego wyzyskania sił gospodarczych narodu, uważa za niezbędne wprowadzenie obowiązkowych wykładów ekonomiki do szkół specjalnych i średnich.

W szkołach powszechnych (średnich) tematy zagadnień podstawowych ekonomicznych, oraz polityki ekonomicznej i społecznej winny być uwzględniane przy nauczaniu innych przedmiotów.

Opracowanie programu i zakres nauk ekonomicznych zjazd powierza radzie Tow. ekonomistów polskich w Warszawie, przy współdziałaniu czynników miarodajnych.

P. Z. Daszyńska-Golińska swój referat „O polskiej nauce ekonomiki” zakończyła dwoma wnioskami teoretyczno-poznawczym i praktycznym.

Nauka polska; w zakresie badań gospodarczych powstaje w dobie katastrofy dziejowej, gnębiącej byt polityczny narodu, którego, najlepsze siły moralne i najwybitniejsze umysły zwracają się ku jego podtrzymaniu i odbudowie niepodległości. Odbija: się to na niej przedewszystkiem w niedoktrynerskim stawianiu zagadnień na gruncie potrzeb, braków i właściwości społeczeństwa własnego.

Zespalając przeto z całokształtem zagadnień filozoficzno-społecznych, teorie ekonomiczne opierają myśl teoretyczną nie tylko na rozumowaniu logicznym, ale i na uczuciu, widząc w działalności gospodarczej jeden z węzłów bytu narodowego.

Stanowisko powyższe ma strony ujemne; przeszkadza bowiem swobodnemu dążeniu do naukowej prawdy i wypracowaniu systemów we wszystkich szczegółach. Poza tem jednak wykazuje plusy, bo do nauki każe wprowadzać pierwiastki w dziedzinie ekonomicznej czynnie, jakkolwiek nie bezpośrednio a przez to zwykle przeoczone. Zbadanie naukowe tych pierwiastków — to rzecz najbliższej przyszłości, która przez ekonomistów polskich rozstrzygnięta być może, jako ciąg dalszy naszych tradycji naukowych. Należy przeto uprzystępnąć zapoznanie się z pismami naszych badaczy przez: a) wydanie ich dzieł z komentarzami; b)

włączenie tych dzieł do księgozbiorów, wystawionych w czytelniach; c) zapoznanie zagranicą z dziełami i teorjami ekonomistów polskich przez sędzia ogłoszone w językach obcych; d) wprowadzenie na uniwersytetach polskich osobnego wykładu historii doktryn ekonomicznych w Polsce.

P. Stefani Dziewulski w referacie o polskiej myśli ekonomicznej na wszechnicy wileńskiej wysunął tezy:

Zważywszy, że myśl polskich badaczy urywała się i konała w zapomnieniu, gdyż nie była prowadzona w ciągłości przez następców, którzyby na podstawie wzorów poprzednich tworzyli polską szkołę ekonomiczną, zjazd uważa za rzecz niezbędną: 1) wydanie kompletu dzieł wybitnych ekonomistów polskich z dawniejszych okresów wraz z pozostałą po nich spuścizną rękopiśmienniczą; 2) poprzedzenie zbiorowego wydania dzieł każdego autora życiorysem, oraz zaopatrzenie wszystkich dzieł wyczerpującemu przypisami i komentarzami; 3) przeprowadzenie badań, pod wpływem jakich kierunków społeczno-gospodarczego rozwoju i jakich pisarzy pozostawali nasi uczeni, oraz ustalenie ich własnych, oryginalnych poglądów, którem wzbogacili myśl ekonomiczną.

Referat St. A. Kempnera „O duchowych podstawach produkcji i kapitału” wysunął wnioski następujące:

Ze względu na, niedostateczne dotychczas wiązanie badań ekonomicznych z łącznością, jaka zachodzi między pierwiastkami ducha a mechanizmem gospodarczym, wskazane jest, aby nauka polska zajęła się tem badaniem.

W szczególności zaleca się:

1) aby w podręcznikach polskich, dotyczących teorii i polityki ekonomicznej, związek ten był szeroko uwzględniony; 2) aby w postulatach polityki społecznej wzięto w opiekę interes pracującej inteligencji, która niezależnie od ogólnych walorów oświaty bezpośrednio wnosi do produkcji gospodarczej i do kapitału gospodarczego ważkie wartości.

Po referatach w sprawie kolonizacji uchwalono:

Zjazd zwraca uwagę na, majątki rosyjskie, powstałe na mocy ukazu z, dn. 10 grudnia r. 1865 i na mocy instrukcji z dnia 23 lipca r. 1865 z przymusowej sprzedaży, które mogą stanowić podstawę obszaru kolonizacyjnego ziem wschodnich.

Ziemie te w 3 guberniach : mińskiej, grodzieńskiej i wileńskiej wynoszą 459.000 dziesięcin.

Ziemie północno-wschodnie, nasz naturalny teren kolonizacji, dziś wyludnione i zniszczone przez wojnę, dla swego odrodzenia potrzebują niezwłocznie kolonizacji, ludzi i zasilenia inwentarzem.

Zjazd wyraża pogląd, iż należy niezwłocznie podjąć kroki w celu poprawy warunków gospodarczych tych ziem, w pierwszej

linji okręgu brzeskiego, przeprowadzając ich kolonizację i zasila-
jąc w potrzebnym stopniu inwentarzem żywym i martwym.

Referent p. A. Szczepański z Warszawy postawił wnioski na-
stępujące :

Zjazd wzywa wszystkie polskie stowarzyszenia ekonomistów
do zrzeszenia się we wspólny związek, aby w ten sposób wytworzyć
forum, na którem polska myśl ekonomiczna mogłaby wy-
powiadać swoje stanowisko w stosunku do zasadniczych zagadnień
polskiej polityki gospodarczej, oraz wobec polityki ekonomicznej
Rządu i Sejmu. Celem związku byłoby zorganizowanie pracy teo-
retycznej ekonomistów polskich przez urządzenie corocznych zjazdów.
W tym celu Zjazd postanawia wybrać komisję organizacyjną
związku i zjazdu przyszłorocznego. Do komisji wejdą przedstawici-
cie istniejących stowarzyszeń ekonomistów- i statystyków pol-
skich, oraz przedstawiciele nauki ekonomicznej na polskich wszech-
nicach państwowych i wofajch.

Zjazd wyraża życzenie, aby sejm i rząd przystąpiły do jak-
najrychlejszego przeprowadzenia pracy ustawodawczej, mającej za
zadanie ujednostajnienie w całej Polsce przemysłu i administracyj-
nych warunków produkcji handlu.

Zjazd wyraża życzenie, aby rząd przystąpił do jaknajrychlej-
szego przygotowania prowizorycznych traktatów handlowych mię-
dzy Polską a innemi państwami.

Zjazd wyraża życzenie, aby producenci i kupcy organizowali
się w celu wywozu nadwyżki produkcji oraz dostosowywali pro-
dukcję i działania handlowe do wymagań wywozu, w szczególności
do targów zagranicznych. Wywozić należy przedewszystkiem wy-
twory gotowe).

Następny Zjazd odbędzie się na podstawie porozumienia To-
warzystw Prawniczych, w Poznaniu na Zielone Świątki 1922 r.

K. (Gaz. Sąd.)

Towarzystwo prawnicze i ekonomiczne w Poznaniu.

W marcu 1920 r. z inicjatywy Uniwersytetu Poznańskiego za-
łożone zostało Towarzystwo prawnicze i ekonomiczne. Do Za-
rządu Towarzystwa weszli: Prezydent J. Drwęski jako przewod-
niczący, Prof. Dr. Peretiatkowicz jako wiceprzewodniczący, Prof.
Dr. Taylor jako sekretarz, P. Bernard Chrzanowski, Dr. Mańkow-
ski, Dr. Pernaczyński, Dr. Szembek. W ciągu pierwszego roku ist-
nienia Towarzystwa odbył się szereg wieczorów dyskusyjnych
z następującemi referatami: Zagadnienia konstytucji polskiej (Prof.
Peretiatkowicz), Skutki ekonomiczne traktatu wersalskiego (Prof.
Taylor), Przymusowe rozejmy taryfowe (Prezydent Drwęski),
Stosunki społeczne w Australii (P. Peacoq), Reformy skarbowe

w Polsce (Prof. Taylor), Reforma władz administracyjnych w Polsce (Prof. Kasznica), Zagadnienia i metody kodyfikacji (Prezydent Drwęski), Zagadnienie waluty polskiej (Dyrektor Adamczewski), Współczesne kierunki w dziedzinie prawa odszkodowania (Prof. Till), Polska, Gdańsk a Liga Narodów (Dr. Winiarski). W styczniu 1921 r. odbyło się walne zebranie Towarzystwa i wybory nowego Zarządu, w skład którego weszli: Prezydent J. Drwęski jako przewodniczący, Prof. Peretiatkowicz jako wiceprzewodniczący, Dr. Bossowski jako sekretarz, Prof. Dr. Taylor, Dr. Mańkowski, L. Cichowicz, St. Czarnowski.

Zmiana kontraktu wskutek przewrotu wojennego.

Nadzwyczaj ważnym pod względem prawnym i gospodarczym jest wydane przed niedawnym czasem zasadnicze rozstrzygnięcie Niemieckiego Sądu Rzeszy w Lipsku co do pytania, jaki wpływ wywiera na kontrakty wywołany przez wynik wojny przewrót we wszelkich gospodarczych stosunkach. W rozstrzygnięciu tem odstępuje Sąd Rzeszy od dotychczasowego swego stanowiska co do tak zwanej „clausula rebus sic stantibus” i orzeka, że ze względu na kompletne zmienione stosunki winno nastąpić nie tylko uchYLENIE (które dotychczas częściej już stosowano), lecz pod pewnymi warunkami także zmiana poszczególnych postanowień kontraktowych, którą winien sędzia orzec, mianowicie podwyższenie cen kontraktowo umówionych. Rozstrzygnięcie dotyczyło następującego przypadku:

Firma E. zawarła, kontrakt w roku 1912 na czas do 31 marca 1920 r. z firmą S, w Berlinie o dostarczanie pary wodnej. Według kontraktu, firma wynajmująca winna firmie najmu dostarczyć teje pary wodnej na cele procederowe. Wskutek istotnej zmiany stosunków, powstałej od czasu zawarcia kontraktu ma rynku węglowym i rynku pracy, firma wynajmująca żądała za czas od 1 września 1917 r. za dostarczanie pary dopłaty, przewyższającej znacznie wynagrodzenie wyznaczone kontraktowo, a wlec podwyższenia umówionych cen za parę. Powództwo o tę dopłatę odrzucił sąd ziemiański jak i Kammergericht w Berlinie. Sąd Rzeszy jednakże rozstrzygnięcie to uchylił i przekazał sprawę ponownie Kammergerichtowi. W uzasadnieniu wyroku¹ najwyższy sąd zaznacza: Słuszność żądania powoda należy uznać z punktu widzenia „clausula) rebus sic stantibus”.

Wprawdzie Sąd Rzeszy orzekł dawniej, że sędzia celem złagodzenia trudnych warunków, wywołanych wojną, nie może stwarzać wyrównania między partjami kontraktującemu. Jednakże, głównem, i najszlachetniejszym zadaniem sędziego jest zadość uczynić przy wyrokowaniu niezbędnym potrzebom życiowym.

Powyższego orzeczenia Sądu Rzeszy, biorąc je ogólnie, obecnie nie można już utrzymać w mocy; prześcignęło je doświadczenie, zrobione podczas dalszego przebiegu; wojny, mianowicie wskutek nieprzeczuwanego jej wyniku i w związku z tem również niespodziewanego przewrotu w wszelkich stosunkach gospodarczych. Stosunki te bezwzględnie wymagają wkroczenia sędziego w sprawy kontraktowe; w przeciwnym razie wytworzyłyby się wprost nieznośny stan rzeczy, urągający uczciwości i zaufaniu (Treu und Glauben) i wszelkiemu nakazowi sprawiedliwości i słuszności. Dlatego wydaje się, być dopuszczalnem, w razie potrzeby zmienić poszczególny przepis kontraktowy (eine einzelne Vertragsbeziehung) w kontrakcie¹, trwającym w zgodnej woli obu stron).

Celera zapobiegnięcia Jednakże (tak zaznacza rozstrzygnięcie w dalszym ciągu), z góry wszelkiemu nadużyciu tej zasady, winny być następujące trzywarunki wypełnione: Po pierwsze winny obie strony dobrowolnie kontynuować stosunek kontraktowy. Po drugie można wymieniony skutek przyznać jedynie w wypadkach zupełnie szczególnego i zupełnie wyjątkowego przekształcenia i zmiany stosunków, jak to nastąpiło obecnie wskutek wojny. Nie wystarczy jedynie ta okoliczność, że nie można przewidzieć i nie było można przewidzieć późniejszej zmiany stosunków. Po trzecie winno w podobnym przypadku nastąpić wyrównanie obopólnych interesów. Nie może nastąpić zmiana jedynie na korzyść tego, który wskutek nowych stosunków podczas dalszego trwania kontraktu cierpi lub cierpiał, lecz. należy tak samo uwzględnić interesy drugiej strony, która w przyszłości ma świadczyć więcej lub inaczej. Nie wolno go obarczać całą szkodą; powstała szkoda winna być raczej między nimi podzielona². Jest. rzeczą doświadczenia sędziego i jego rozumnego ocenienia obopólnych stosunków, by znaleźć odpowiednie wyrównanie. (Nr. akt Niemieck. Sądu Rzeszy w Lipsku III 143/20. Wyrok z dnia 21. 9. 20 r.)

Ukonstytuowanie Izby Wielkopolskiej Sądu Najwyższego.

W dniu 19 stycznia odbyło się pierwsze uroczyste posiedzenie ukonstytuowanej ostatecznie Izby V Sądu Najwyższego, która, jak wiadomo, sędzić będzie sprawy rewizyjne z b. dzielnicy pruskiej. Na zaproszenie prezesa Izby, p. Wł. Seydy, przybyli marszałek Sejmu, posłowie wielkopolscy, minister b. dzielnicy pruskiej p. Kucharzewski, minister sprawiedliwości p. Stan. Nowodworski, wice-minister p. Morawski, oraz przedstawiciel naczelnej Rady Adwokackiej i Rady Adwokackiej w Warszawie. Poza tem obecni byli prezesi Sądu Najwyższego z pierwszym prezesem na czele, sędziowie tegoż Sądu oraz członkowie prokuratury przy Sądzie Najwyższym.

We wstępnem, ciekawem bardzo przemówieniu p. Seyda zaznaczył doniosłość faktu otwarcia nowej Izby, a następnie skreślił dzieje sądownictwa w 19 stuleciu w Poznańskim, zakończył zaś zapewnieniem, że Sąd Najwyższy wymierzać będzie sprawiedliwość dla wszystkich mieszkańców b. dzielnicy pruskiej bez różnicy narodowości i wyznania, pomny tylko na zasadę, że iustitia fundamentum regnorum.

Z kolei zabrał głos minister sprawiedliwości p. Stan. Nowodworski, który między innymi wyraził słowa uznania dla tych, co nie bacząc na względy natury materialnej, nie uchylili się od pracy w sądownictwie dzielnicy pruskiej.

Wreszcie prezes Naczelnej Rady Adwokackiej imieniem adwokatury w przemówieniu swem, wyraził przekonanie, iż nowa Izba orzecznictwem swem przyczyni się do uzgodnienia prawodawstw we wszystkich dzielnicach i dostarczy w ten sposób cennego materiału dla Komisji kodyfikacyjnej. Zakończył zaś oświadczeniem, iż adwokatura, wedle sił i możliwości, współdziałać będzie z Sądem Najwyższym w nowych oczekujących go zadaniach.

Po tych przemówieniach Sąd przystąpił do osądzenia 4-ch spraw, wyznaczonych na 19 stycznia.

(Gaz, Sąd.)